

בתפילת שחרית אין קפידא עליו כלל, אמנם
באמור שאר הפוסקים לא ס"ל כוותי'.]

(ג) ובשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' ה' בסוף
התשובה) הסתפק אם צריך לחזור ולברך
כשחוזר ולבשם כיון שבשעת אמירת כתר הי'
אסור לו להיות לבוש בתפילין, וכתב דמ"מ
נראה דאין צריך לברך וצ"ע. ובס' ראש חודש
(פ"ח סי"א) הביא ראי' מכ"ש ממה שכתב
המשנ"ב (סי' כ"ה סק"ס) שאם חלצן כדי
להתפלל מוסף והיה בדעתו להניחם אח"כ
דאין צריך לברך שנית, וממילא כ"ש הכא.
וכ"פ בשו"ת יהודה יעלה הנ"ל ע"ש דבריו
באריכות.

למקומו הראשון ומה שעונה כתר עמהם הוא
כדין כל העונה עם הצבור מה ששומע מדבר
שבקדושה שצריך לענות עמהם ולא מצד
שהוא חייב, עכ"ל, וע"ש מה שהאריך
להסביר סברת המח"ב שחולק עליו,
ואכהמל"ב. ומ"מ להלכה למעשה פוסק שם
דבכה"ג הרי גם הפר"ח מודה שיחלוצן
התפילין וע"כ יעשה כן.

[ובס' שלחן הטהור (סי"ג) כותב דאם הוא
עדיין קודם שחרית או עדיין לא סיים תפילת
שחרית אין קפידא לענות 'כתר' עם הציבור
אפילו כשתפילין על ראשו, דעיקר טעם
הקפידא בתפילין משום שבזמן מוסף מתגלה
הארת קדושת יו"ט, ולכן כל זמן שהוא

הנחת תפילין של ראש לכים קודם שחולצן תפילין של יד

סימן כט

הנחת תפילין של ראש לכים קודם שחולצן תפילין של יד

שאלה האם יש איזשהו קפידא בעת חליצת התפילין להניח קודם
התפילין של ראש בכים ורק אח"כ להתחיל בחליצת התפילין
של יד.

תשובה [א]. נכון ליזהר להניח בכים קודם התפילין של ראש ורק אח"כ
לחלוצן התפילין של יד.

[ב]. וכאן המקום להעיר ולעורר לאותן אנשים אשר בזמן שהם ממהרים
לדרכם אין מקפלין התפילין בכלל אלא מניחים אותם בתוך הכים
ולפעמים גם על הכים בלתי מקופלים, דהוי בזיון התפילין, ואין לעשות כן
[ויש מקומות שהיו קונסים למי שהניחן מגולה].

יחלוצן של יד ויניחן עליהם בענין שכשיבוא
להניחן שימצא של יד תחלה ויניחן, עכ"ל.
וכתב הב"ח: ודקדק רבינו במה שכתב יסיר

דברי הב"ח במשמעות לשון הטור בזה
(א) כתב הטור (או"ח סי' כ"ח): "וכשיסירן יסיר
של ראש תחלה ויניחן בתיקן, ואח"כ

סימן כט / הלכות תפילין אוצר תשובות

לכיס שלהן, והשיב וז"ל: מצאתי משמעות בש"ס ביומא דף ז' ע"ב אמר אביי וכו' כי פליגי בתליא בסיכתא עיי"ש, ומדנקט הש"ס דווקא דתליא הציץ בסיכתא שלא בשעה שנושא על מצחו, והרי הכה"ג נושא תמיד הציץ על מצחו חוץ מהליכתו לבהכ"ס ובשעת שנתו ובעבודה דלפנים ביוה"כ, וא"א לפרש כוונת הש"ס בלילה שאינו נושא דהרי קאמר דמרצה על טומאת בשר קודש אף בשעה שאינו עודיהו על מצחו והרי בלילה אין הקרבת בשר קודש שנטמא וע"כ כוונת הש"ס כי פליגי דתליא בסיכתא ע"כ ביום כשמסירו לצורך שעה ומיד אח"כ ילבשו ומדנקיט לשון דתליא בסיכתא ולא קאמר סתמא דלא נשבר ואינו על מצחו משמע דיש בזה שייכות הכבוד לתלות על מקום המוכן לו אף לצורך שעה פורתא, וכן בכל דבר קדושה מצד הזריזות לענ"ד.

וידעתי כי מרחק רב בין תפילין וספרים לציץ הקודש שהיה חקוק עליו שם של ארבע בגלוי ולפיכך היה משמרו מאוד שלא יבא לידי לתא דביזוי כלל וכלל, אמנם הרי שם ביומא יליף רבה ברר"ה מקרא על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו מתפילין שעליו דילפינן מציץ עיי"ש, וכ' התוס' דף ח' ע"א ד"ה ומה שמק"ו דרבנן באמת יליף נהי דאיכא בציץ חומרא טפי מ"מ כיון דגם בזה איכא חומרא יתירה שיש בהן אזכרות הרבה מן הדין לתקן אף בזה למשמש בהן תמיד, וא"כ חזינן דיש לדמות תפילין לפי שיש בהן אזכרות הרבה לציץ הקודש מק"ו דרבנן, עכ"ל הנוגע לעניינינו.

הרה"ק מזידיטשוב זי"ע הי' נותן קנס בשביל זה

(ג) וראה בס' עשר קדושות (ח"א מע' ב' אות צ"ד) שכותב בזה"ל: "רבינו צבי [מזידיטשוב]

של ראש תחלה ויניחם בתיקן וכו' להורות דלא ימתין להניחם בתיקן עד שיסיר גם של יד אלא מיד כשיסיר של ראש תחלה יניחם בתיקן כדי שלא יבוא לידי שגגה להניח של יד תחלה ואח"כ של ראש עליו וכו', עכ"ל. וכן העתיק המשנ"ב (סק"ח) "ונכון ליזהר שלא יחלוץ של יד עד שיניח ש"ר בתוך התיק כדי שלא ישכח ויניח של יד תחלה בתוך התיק" ובשעה צ"צ (יד) ציין מקורו: פמ"ג בשם הב"ח.

ואף שי"ל שהב"ח כ"כ לפי שיטתו שמניחין התפילין בתיק קצר וארוך, שהתש"ר מונה בפנים, והתש"י בחוץ, ואז יש חשש שבטעות יכניס מקודם את התש"י, ויצטרך למחר לעבור על המצוות, אבל בזמנינו ששמים התפילין זה ליד זה כמוש"כ המג"א, לכאורה לא שייך כ"כ קפידא זו, מ"מ נראה דזה אינו, דמ"מ אם הוא רגיל שהשל יד מונח בצד שמאל, אזי אם יחליף בטעות ויתן השל יד בצד ימין והשל ראש בצד שמאל, בודאי למחר לא ידע מזה ויושיט ידו לצד שמאל ונמצא שיקדים את השל ראש. ומלבד זאת עי' בקצוה"ש (בסוף ח"א בהערות דף פ"ט) שהביא קפידא זו משער הכוונות, וכתב הטעם שהוא כמו בהנחתן שמבואר (סי' כ"ה סי"א) דאסור להוציא התש"ר לפני הנחת של יד, כמו"כ הוא בחליצתן [ועי' בס' מנהג ישראל תורה שהקשה על הקצוה"ש דענין הקפידא בהנחתן הוא משום אין עוברין על המצוות, ובאמת לק"מ שהרי הב"י הביא שם שיש בזה ענין גם ע"פ קבלה, וא"כ ה"ה בחליצתן].

להניח תפילין בלתי מקופלים הוי ביזיון וראי' מציץ

(ב) וראיתי בשו"ת קנאת פינחס (מהג"ר פינחס שטיין ז"ל אב"ד דק"ק טורוק, או"ח סי' א') שנשאל אם אין ביזוי בהנחת תפילין על השלחן לאחר הנחתן אם אינו מקפלם ומטילן

בשם הה"ק מוהר"פ מקאריץ זי"ע שהזהיר על זה. ובשו"ת שיח יצחק (להרב מווערבוי סי"י"ב) הביא על דבריו אלו דברי הטור הנ"ל.

ובשלחן מלכים (סי"י"ה הלכה למשה אות רל"ב) כתב וז"ל: ויזהר לכרכם תיכף כשחולצם, ולא יניח כך על השלחן או על הספסל בלי קיפול, דיש בזה ביזוי מצוה (שמעתי מאנשי מעשה שבידוטשוב היו קונסין המניחין כך), ובקאמארנא היו מכריחין אותו שיבדוק התפילין על ידי סופר אם אין בהם חשש פסול.

הזהיר שלא יהיה התפילין מגולים כשחלצם, והיה תקנה מי שיניחם מגולה בלא כיס נתן קנס קווארט יין שרף. פעם אחת היה הרב מרופשיטץ שם, והניח התפילין בלא כיס, והוכרח לשלם הקנס. אמר לו רבינו הטעם: כי תפילין נקרא 'אות' ומילה נקראת 'אות', כשם שמילה אין לגלות רק לעת הצורך, כן תפילין אין נכון להיות מגולה, ואם לאו נקרא חס ושלום 'מפיר ברית'. וגם אמר טעם פנימי. ואמר רבי נפתלי מרופשיטץ: אלו לא באתי אלא בשביל זה די. ועי' גם במדרש פנחס

אוצר החכמה

סימן ל

בענין שלא לחלוץ התפילין ביום שיש בו ברית מילה עד אחר המילה

זו בשם הא"ר (סי"ל"א אות א'), ומצינו באחרונים שתירצו קושיא זו בכמה אנפין, וכדלהלן:

א. בשו"ת 'מחנה יהודה' (להג"ר יהודה גרשון פיקהולץ זצ"ל שנת תרנ"ז, ח"ב סי' כ') כתב בזה: "ולענ"ד לא קשה כלום כי ידוע שכל אדם מחוייב להיות בשתי אותות כל יומא ויומא היינו אות תפילין ואות ברית מילה או אות שבת ואות ברית מילה עיין הטעם בריש הקדמת תקוני הזהר, לכן דוקא המניח תפילין בשבת הוא זלזול לאות שלהם כמש"כ המחבר באו"ח הנ"ל, משא"כ אות תפילין ואות ברית מילה אינם רק שתי אותות ולא שייך זלזול כי אף שהוא מקיים שתי אותות אלו בכל יום אף כשאין שם תינוק למול כידוע עכ"ז יען שיש רמז וסמך ששייכים להדדי שזה אות וזה

א) כתב המג"א (סי' כ"ה סק"ה) בשם הגהות מנהגים, דביום שיש בו מילה אין לחלוץ התפילין עד אחר המילה, והטעם כיון דהמילה היא אות וגם התפילין הם אות ראוי להיות עלינו אות תפילין בשעה שמקיים אות מילה. גם הש"ך (יו"ד סוסי"ר סק"ה) הביא שכן נוהגין, וכ"כ במשנ"ב (סי' כה סקנ"ה).

ב) ולכאורה יקשה הרי הטעם שאין מניחין תפילין בשבת ויו"ט הוא מפני שהם עצמם אות, ואם מניחים אות אחר הוי זלזול לאות שלהם, וא"כ מה נשתנה האות של מילה מהאות של שבת ויו"ט, ולכאורה היינו צריכים להקפיד אדרבה לחלוץ התפילין קודם המילה. קושיא זו הקשו בהגהות 'מעשה רוקח' (או"ח סי' ל"א ס"א) והניח הדבר בצע"ג, וכן בפמ"ג (סי' ל"א משב"ז סק"א) הביא קושיא